

Az Alkotmánybíróság döntésének tájékoztató jelleggel közzétett, nem hivatalos szövege. A hivatalos közzétételre a Magyar Közlönyben, illetve az Alkotmánybíróság Határozatai című hivatalos lapban kerül sor.

X/2145/2020.

Az Alkotmánybíróság teljes ülése az Alaptörvény értelmezése tárgyában meghozta a következő

végzést:

Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdésének értelmezésére irányuló indítvány tárgyában az eljárást megszünteti.

Indokolás

- [1] 1. Az alapvető jogok biztosa az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 38. § (1) bekezdése alapján az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdésének értelmezését indítványozta két kérdésben:
- [2] Az első kérdés szerint „[a]z Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdésének *„alaptalanul”* szövegrésze értelmezhető-e akként, hogy az a törvényesen, az eljárási szabályok betartásával elrendelt, ám tartalmilag megalapozatlan személyes szabadságkorlátozásokat foglalja magába?”
- [3] A második kérdés szerint, amennyiben az előző kérdésre a válasz igen, „úgy következik-e az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdéséből, hogy jogszabályban szükséges rendelkezni mind a törvénytől, mind a törvényesen, de alaptalanul elrendelt személyes szabadságkorlátozások miatti kár megtérítéséhez való jog érvényesítésének szabályairól?”
- [4] Az indítványozó kifejtette, hogy az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően több ízben vizsgálta a személyi szabadság korlátozásának törvénytelenége miatti kárigényhez való jogot. Az Alaptörvénynek a személyes szabadság korlátozása miatt járó kár megtérítéséhez való jogra vonatkozó rendelkezése az Alkotmány szövegéhez képest azonban érdemben módosult. Az Alkotmány 55. § (3) bekezdése ugyanis azt mondta ki, hogy az, aki törvénytelen letartóztatás vagy fogvatartás áldozata volt, kártérítésre jogosult.
- [5] Az indítványozó utalt arra, hogy az Alkotmánybíróság e rendelkezés értelmezésével összefüggésben rámutatott, hogy az Alkotmány 55. § (3) bekezdése a kifejezetten törvénytől (nem a törvényben meghatározott okokból és nem a törvényben

meghatározott eljárás alapján történt) előzetes letartóztatás vagy más, akár a büntető hatalom gyakorlásához kötődő, akár egyéb, rendészeti, egészségügyi fogva tartás esetére állapítja meg az állam kárfelelősségét [vö. 41/2003. (VII. 2.) AB határozat; 104/2009. (X. 30.) AB határozat]. A testület a 104/2009. (X. 30.) AB határozatban kifejezetten kimondta, hogy „az Alkotmány 55. § (3) bekezdéséből nem következik az állam kötelezettsége arra, hogy a felróhatóság vizsgálata nélküli kárfelelősségi alakzat keretében kompenzálja a szabadságelvonással vagy korlátozással járó valamennyi, az állami büntető igény érvényesítése során eljáró szervezetek részéről alkalmazott, utóbb (...) indokolatlannak bizonyult büntetőeljárás kényszerintézkedések (...) elszenvedőit”.

- [6] Az indítványozó hangsúlyozta, hogy az Alaptörvényt megelőzően az Alkotmánybíróság az érdemben alaptalan letartóztatások miatti károk megtérítéséhez való jogot elismerte ugyan, ám azt nem elsősorban az Alkotmány 55. § (3) bekezdéséből eredeztette, hanem végső soron az Alkotmány 2. § (1) bekezdése szerinti jogállamiság követelményére vezette vissza, és kiemelte, hogy az állam kártalanítási kötelezettségének alapja nem az eljárási kényszerintézkedés jogtalansága, hanem az, hogy a formailag jogszerűen, de érdemben alaptalanul elrendelt letartóztatások miatt a jogállam nem háríthatja el a büntető hatalom gyakorlásából adódó felelősséget. [41/2003. (VII. 2.) AB határozat]
- [7] Amíg tehát az Alkotmány 55. § (3) bekezdése kifejezetten a törvénytelen letartóztatás tekintetében mondta ki a kártérítési jogosultságot, addig az Alaptörvény a kár megtérítéséhez való jogot szövegszerűen már az alaptalan személyi szabadságkorlátozás esetére is deklarálja.
- [8] A fentiekből következően az indítványozó megítélése szerint – figyelemmel a 22/2012. (V. 11.) AB határozatban foglaltakra – az Alkotmány 55. § (3) bekezdéséhez fűzött alkotmánybírósági határozatok kizárólag szűk körben – kifejezetten a törvénytelen szabadságkorlátozások vonatkozásában – hivatkozhatóak az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdésének értelmezése során. Tekintettel arra, hogy az Alaptörvény az alapvető szabadságjogok körében *expressis verbis* kárigényre való jogalként tekint minden törvénytelen és az alaptalan szabadságkorlátozásra, a korlátozással érintett személy alapvető joga, hogy a közhatalmi jogkörben eljáró szervvel szemben a bármilyen jogcímen történt – formailag vagy materiálisan – jogellenes szabadságkorlátozása miatt kárigényével az állam felé forduljon. Ez az alapvető jog az indítványozó megítélése szerint immáron tehát kifejezetten az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdéséből származik, függetlenül a korlátozás jogellenességének minőségétől, azaz attól, hogy törvénytelen vagy alaptalan szabadságkorlátozásról van-e szó.
- [9] Az indítványozó hangsúlyozta, hogy ezt a kérdést az Alkotmánybíróság eddig nem érintette, a tárgybeli alapjog biztosítása szempontjából az Alaptörvény autentikus, mindenki számára kötelező (*erga omnes*) értelmezése elengedhetetlen a jogi

szabályozás és az ahhoz kapcsolódó joggyakorlat alkotmányossági értékelése szempontjából.

- [10] Az indítványozó álláspontja szerint a fentiekhez szorosan kapcsolódó kérdés, hogy a törvénytelen, illetve a törvényes, de alaptalan személyes szabadságkorlátozás esetében egyaránt fennáll-e a jogalkotó kötelessége az ágazati szabályozás kialakítására. Ezzel összefüggésben kifejtette azt az álláspontját, miszerint a jogellenes szabadságkorlátozások vonatkozásában deklarált kár megtérítéséhez való jog érvényesítésének garanciáját jelenti, hogy ágazati jogszabályi szinten szabályozva vannak a kártérítési jog érvényesítésének egyes részletei. A jogszerűen elrendelt, ám utóbb megalapozatlannak minősülő szabadságkorlátozások esetében mindazonáltal kizárólag az jelentheti a kár megtérítéséhez való jog biztosítékát, ha ágazati jogszabályi szinten meghatározásra kerülnek e jog felróhatóságtól független érvényesítésének szabályai. Amennyiben ugyanis a szabadságkorlátozás eredendően jogszerű volt (azonban utóbb alaptalannak tekinthető), úgy a törvénytelen szabadságkorlátozás esetén rendelkezésre álló felróhatósági alapú kárigény érvényesítése nem lehetséges.
- [11] 2. Az Alkotmánybíróság az indítvány érdemi vizsgálata során felhívta az indítványozót az Abtv. 58. § (1) bekezdése és az Alkotmánybíróság Ügyrendjének 33. § (1) bekezdése szerinti nyilatkozattételre.
- [12] Az indítványozó válaszában úgy nyilatkozott: tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság az indítványban értelmezni kért alaptörvényi rendelkezés vonatkozásában a 18/2023. (VIII. 3.) AB határozatban és a 23/2023. (X. 25.) AB határozatban jogalkotó általi mulasztással előidézett alaptörvény-ellenességet állapított meg, e döntések álláspontja szerint rendezik az indítvány alapját képező kérdéseket, ezért az indítvány benyújtására okot adó körülmény már nem áll fenn, és kérte az indítvány elbírálásakor ennek a körülménynek figyelembe vételét.
- [13] 3. Az Alkotmánybíróság – Ügyrendjében meghatározottak szerint – kivételesen a nyilvánvalóan okafogottá váló ügyek esetén az előtte folyamatban lévő eljárást megszüntetheti (Abtv. 59. §). Az Ügyrend szerint – egyéb esetek mellett – okafogottá válik az indítvány, ha „az eljárás folytatására okot adó körülmény már nem áll fenn” [Ügyrend 67. § (2) bekezdés e) pont].
- [14] Az Abtv.-nek az Alaptörvény értelmezésére vonatkozó alkotmánybírósági hatáskört megállapító 38. § (1) bekezdése szerint „[a]z Országgyűlés vagy annak állandó bizottsága, a köztársasági elnök, a Kormány, illetve az alapvető jogok biztosa indítványára az Alkotmánybíróság az Alaptörvény rendelkezését konkrét alkotmányjogi problémával összefüggésben értelmezi, ha az értelmezés közvetlenül levezethető az Alaptörvényből.” A (2) bekezdés meghatározott körbe tartozó alkotmányjogi problémák esetén további szűkítő feltételeket határoz meg: „[h]a a konkrét alkotmányjogi probléma állami szerv jogállásával, működésével, vagy feladat-

és hatáskörével összefüggésben merül fel, az Alkotmánybíróság az Alaptörvény rendelkezésének értelmezését az (1) bekezdés alapján akkor végzi, ha az alkotmányjogi probléma az Alaptörvénnyel összhangban történő működést, illetve feladat- és hatáskörgyakorlást ellehetetleníti, illetve az értelmezési bizonytalanság a jogbiztonságot veszélyezteti.”

- [15] Az Abtv. normaszövege alapján az Alaptörvény értelmezését csak meghatározott szervezetek (személyek), és csak meghatározott tartalmú indítványban, az Abtv.-ben rögzített feltételek mellett kezdeményezhetik.
- [16] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint „[h]a az indítványozó az Alaptörvény értelmezését az indítvány benyújtását követően keletkezett okból nem tartja már szükségesnek azért, mert állítása szerint az általa kezdeményezett alkotmánybíróági jogértelmezés nélkül is megszűnt az indítványában jelzett, jogbiztonságot veszélyeztető helyzet és ezáltal a probléma már megoldódott, akkor szerinte tulajdonképpen – az indítvány benyújtása után bekövetkezett okból – nem állnak már fenn az indítvány benyújtásának feltételei. Ilyen esetben az indítvány okafogyottnak minősíthető, elbírálása így már nem indokolt.” {3030/2017. (III. 7.) AB végzés, Indokolás [10]}
- [17] 4. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság – az Abtv. 50. § (2) bekezdés a) pontja szerint teljes ülésben eljárva – úgy ítélte meg, hogy az ügyben az eljárás folytatására okot adó körülmény nem áll fenn, ezért az Abtv. 59. §-ának és az Ügyrend 67. § (2) bekezdés e) pontjának megfelelően az indítvány tárgyában az eljárást megszüntette.

Budapest, 2025. szeptember 9.

Dr. Polt Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Czine Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Haszonicsné dr. Ádám Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hende Csaba s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Polt Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott,
Dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Lomnici Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Patyi András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró